

Hovedsagen rettede sin Opmærksomhed i 1876. Opmærksomheden var endog saa i den Grad stærkt rettet paa den Side, at det synes, som om man af Frygt for ikke at faae denne Vending frem, hvis Betydning jeg isøvrigt fuldt ud erkjender — og i den Henseende er Loven af 7de April 1876 et virkeligt Fremstridt — har gjort det mest Mulige for at styde alle andre vigtige Spørgsmaal tilside. Det hedder nemlig i Motiverne til Lovforslaget af 1876 — jeg skal med den høitærede Formands Tilladelse blot oplæse et Par Linier —: „Det er ikke nu for Tiden Hensynet til at sætte Folk i Stand til at besøge Gudstjenesten, men Hensynet til at staae dem en Hviledag, der træder i Forgrunden. Paa den ene Side staaer de Betragtninger, der skulle hævde en gavnlig Indflydelse i fysisk og moralisk Henseende af, at der kan offers en Dag om Ugen i Hjemmet til uskyldig Livsnødværksomhed og Belæring, og paa den anden Side staaer det rent Økonomiske, navnlig Spørgsmaalet, om Arbejderbefolkningen kan taale det Indtægtsstab, som rimeligvis vil forarsages ved Tabet af en Arbejdsdag. At veie disse Interesser mod hinanden og dele dem imellem er ikke Helligdagslovgivningens Sag.“ Man har her rent og klart udtalt, at Arbejderspørgsmaalet skal stydes til Side, man erkjender dette Spørgsmaals overordentlig store Vigtighed, men man skyder det til Side, idet man siger, at det er ikke Helligdagslovgivningens Sag at veie de to Hensyn mod hinanden, paa den ene Side det Tab, som Arbejderklassen lider ved Afskaffelsen af Søndagsarbejdet, og paa den anden Side Friheden. Men det var ikke alene den daværende Justitsminister, som stod paa det Standpunkt — det er da for Resten den samme Minister, som nu beklæder Pladsen — men baade Folkethinget og Landstthinget indtog det samme Standpunkt. S. A. Hansen erklærede som Ordfører her i Folkethinget udtrykkelig, at vil man røre ved det egentlige Arbejderspørgsmaal, kan det ikke ske ved denne Lov, men ved en Thyndelov, og Landstthinget tog lige saa stærk Forvaring imod i denne Sag at komme ind paa Arbejderspørgsmaalet. Kun fra een Side, nemlig fra det daværende ærede Medlem for Njøbenhavns 5te Valgkreds (Wille), blev det stærkt hævdet, at man netop burde tage Arbejderspørgsmaalet med, man burde ikke styde det til Side. Kan det nu lykkes de ærede Forslagsstillere at gennemføre den, om jeg saa maa sige, menneskelige Betragtning, som har faaet sit Udtryk i Lovforslagets Paragrafer, vil jeg ønske dem til Lykke. Jeg vil deri se et Vidnesbyrd om, at vi nu ere naaede et godt

Stykke fremad — trods Reaktionen i saa mange andre Henseender — i Betragtningen af de sociale Spørgsmaal paa dette Omraade. Jeg har nemlig ikke Spor af Tvivl om, at Lovforslaget baade intellektuelt og økonomisk, moralisk og fysisk, dersom det bliver ophøiet til Lov med nogle Forandringer — thi saaledes som det er forelagt, trænger det dog vistnok til Vendinger paa adskillige Punkter — vil faa en meget indgribende Betydning. Man indvender imod Forslaget — og det var jo det, den høitærede Minister allerede indvendte i 1876 — at Spørgsmaalet er, om Arbejderne kunne taale det Indtægtsstab, som de ville komme til at lide ved Opgivelsen af Arbejdet paa Søn- og Helligdage. Jeg har forresten ved en tidligere Veilighed draget Sagen frem ogsaa for Statsarbejdernes Vedkommende, thi det forekommer mig, at det er en næsten skandaløs Maade, Staten stiller sig til sine egne Arbejdere paa Søn- og Helligdage, men jeg fik da det Svar, og det ikke alene fra den høitærede Minister — ikke Justitsministeren, men Indenrigsministeren, hvem jo for Resten ogsaa Spørgsmaalet vedrører i ikke ringe Grad — at det var Noget, man slet ikke kunde tænke paa kunde lade sig gjøre. Man kunde dog ikke paa Søn- og Helligdagene standse hverken Jærnbannerne eller Postgangen, hved det sig, og det kunde overhovedet ikke gaa, at man lod Søndagsarbejdet hvile; derved vilde ikke alene de enkelte Arbejdere, men ogsaa Folket lide Tab; det vilde være et nationaløkonomisk Tab. Hvad det nationaløkonomiske Tab angaar, vil jeg dog lige overfor den Paastand henvise til Forholdene, som de ere i de mest udviklede Lande; jeg tænker navnlig paa England, Skotland og Amerika. Det er bitterligt nok, at man der omtrent lader Arbejdet hvile om Søndagen, ikke alene det almindelige Arbejde, men for den ikke ringe Del ogsaa Statens Arbejde. Det er dog vist ikke saa, at disse Lande ere fattigere end de andre Lande, hvor Helligdagsarbejdet florerer; snarere turde vel det Modsatte være Tilfældet. Det er ogsaa ret betegnende, at samme Aar, som vi vedtog Lovforslaget, ifølge hvilket man udstød Arbejderspørgsmaalet fra Helligdagslovgivningen, fremkom en Kommission i Frankrig, der var sat til at overveie Spørgsmaalet, og det en Kommission, særlig sammensat af Handlende, med følgende Udtalelse, som jeg tillader mig at oplæse: „Søndagshvilen er ikke blot et guddommeligt Bud, men den kræves bydende af Om sorgen for Folkets intellektuelle og moraliske Vel. Med Tilslutning til saa mange Moralister og Læn-